FIL-QORTI TAL-MAGISTRATI (MALTA)
BHALA QORTI TA' GUDIKATURA KRIMINALI

MAGISTRAT DR. ELAINE MERCIECA B.A., LL.D.

Illum, 17 ta' Mejju 2022

Il-Pulizija

(Spettur Josric Mifsud)

vs

Tyrone Fenech

Il-Qorti;

Rat l-imputazzjonijiet migjuba fil-konfront ta' **Tyrone Fenech**, iben Nazzareno u Jacqueline *nee'* Magri, mwieled il-Pieta', nhar il-25 ta' Jannar, 1985, residenti fil-fond numru 193, *Lampuka Street, Paola*, u detentur tal-karta tal-identita' bin-numru 117285M, senjatament akkuzat talli f'dawn il-gzejjer, fil-lejl ta' bejn l-10 u l-11 ta' Frar, 2004, u matul l-ahhar erba' xhur ta' qabel, b'diversi atti maghmulin fi zminijiet differenti li jiksru l-istess dispozizzjonijiet tal-ligi, u li kienu maghmulin b'rizoluzzjoni wahda, go San Giljan u fi bnadi ohra f'Malta f'hinijiet differenti:

1. Biegh jew offra li jbiegh droga ristretta u psikotropika (*ecstasy*), kontenenti s-sustanza (*methlenedioxyamphetamine*), li hija kkontrollata u ristretta bil-ligi taht it-tielet skeda, parti (a) tal-Ordinanza dwar il-Professjoni Medika u l-Professjonijiet li Ghandhom x'Jaqsmu Maghha, Kap. 31 tal-Ligijiet ta' Malta, meta ma kellu l-ebda awtorizzazzjoni u permess bl-imsemmija ligi sabiex ikun fil-pussess tal-imsemmija sustanza;
2. Ukoll talli fl-istess zmien, data, u cirkostanzi, kellu fil-pussess tieghu medicina ristretta u psikotropika, meta ma kienx awtorizzat kif imiss bi ksur tar-Regolament 5(1) tal-Avviz Legali 22 tal-1985, kif

sussegwentament emendat u 40(A) u 120(A), u t-tielet skeda tal-Ordinanza dwar il-Professjoni Medika u l-Professjonijiet li Ghandom x'Jaqsmu Maghha, Kap. 31 tal-Ligijiet ta' Malta, u l-Artikolu 16 tal-Att V tal-1985, kif emendat, liema droga nstabet f'tali cirkostanzi li juru li ma kinitx ghall-uzu esklussiv tieghu;

3. Ukoll talli fl-istess zmien, data, u cirkostanzi, kellu fil-pussess tieghu medicina ristretta u psikotropika, meta ma kienx awtorizzat kif imiss, bi ksur tar-Regolament 5(1) tal-Avviz Legali 22 tal-195, kif sussegwentament emendat u 40(A) u 120(A), u t-tielet skeda tal-Ordinanza dwar il-Professjoni Medika u l-Professjonijiet li Ghandhom x'Jaqsmu Maghha, Kap. 31 tal-Ligijiet ta' Malta, u l-Artikolu 16 tal-Att V tal-1985, kif emendat;
4. Talli fis-7 ta' Frar, 2004, go Wied il-Ghajn, kellu fil-pussess tieghu r-raza mehuda mill-pjanta *Cannabis* jew xi preparazzjonijiet li jkollhom bhala bazi din ir-raza, u dan bi ksur tal-Artikolu 8(a) tal-Kap. 101 tal-Ligijiet ta' Malta.

Il-Qorti mitluba sabiex barra milli tapplika l-piena skond il-ligi, tordna lill-imputat ihallas l-ispejjez li ghandhom x'jaqsmu mal-hatra tal-esperti skond l-Artikolu 533 tal-Kap. 9 tal-Ligijiet ta' Malta.

Rat u semghet ix-xhieda;

Rat l-atti kollha tal-każ u d-dokumenti esebiti, inkluż l-Ordnijiet tal-Avukat Ġenerali ai termini tas-sub-artikolu (2) tal-Artikolu 22 tal-Ordinanza dwar il-Mediċini Perikolużi (Kap. 101 tal-Liġijiet ta' Malta) kif ukoll ai termini tas-subartikolu 120A(2) tal-Ordinanza dwar il-Professjoni Medika u il-Professjonijiet li ghanxhom x'jaqsmu maghha (Kap. 31 tal-Ligijiet ta' Malta), sabiex din il-kawża tinstema' minn din il-Qorti bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali[1],

Rat is-sentenza tal-Qorti Kostituzzjonali mghotija fit-22 ta' Frar 2013 in segwietu ghar-referenza kostituzzjonali maghmula minn dina l-Qorti (diversament preseduta) fl-1 ta' Dicembru 2009, permezz ta' liema l-Qorti Kostituzzjonali ordnat:

> *"Ghal dawn ir-ragunijiet il-Qorti tiddisponi mill-appell billi tirriforma s-sentenza appellata: tikkonfermaha fejn qalet illi ma ghandux isir uzu fil-proceduri gudizzjarji tal-istqarrija maghmula minn Tyrone Fenech quddiem il-pulizija fl-10 ta' Frar 2004, ghax dak l-uzu jkun bi ksur tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni u thassarha fejn qalet illi l-istqarrijiet mahlufa minn Tyrone Fenech quddiem il-magistrat fl-10 u fit-12 ta' Frar 2004 ittiehdu bi ksur tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni u ma ghandux isir uzu minnhom fi procedure gudizzjarji: tghid minflok illi ma kien hemm ebda ksur ta'*

[1] Fol. 88A u 88B tal-atti processwali.

drittijiet fondamentali bit-tehid tal-istqarrijiet mahlufa tal-10 u tat-12 ta' Frar 2004, u li ghalhekk jista' jsir uzu minn dawk l-istqarrijiet fi proceduri gudizzjarji."

Rat id-digriet tal-assenjazzjonijiet ta' kawzi u doveri tal-Prim Imhallef tat-28 ta' Lulju 2021[2] kif ukoll l-ezenzjoni tal-partijiet mis-smigh mill-gdid tal-provi gia mismugha minn dina l-Qorti diversament preseduta[3]

Semghet is-sottomissjonijiet tal-partijiet;

Ikkunsidrat:

Illi l-fatti tal-kaz odjern jirrisalu lura ghal-lejl ta' bejn id-9 u l-10 ta' Frar tas-sena 2004, meta l-qua imputat gie arrestat flimkien ma Amanda Agius wara li fil-pussess ta' Fenech instabu zewg boroz tal-plastic zghar kif ukoll LM150.

Illi l-pulizija li elevaw l-imsemmija sustanza ma tressqu qatt sabiex jiddeponu quddiem dina l-Qorti u l-prosekuzzjoni ghalqet il-provi qabel ma xehed u espleta l-inkarigu mghoti lilu fl-inkjesta magisterjali, l-ispizjar Mario Mifsud. Ghaldaqstant dina l-Qorti hija sprovista minn kwalunkwe prova dwar in-natura tas-sustanza elevata minghand il-qua imputat mill-pulizija.

Illi fil-kors tal-investigazzjonijiet tal-pulizija in konnesjoni mal-kaz odjern il-qua imputat irrillaxxa stqarrija lill-pulizija nhar l-10 ta' Frar 2004. Illi fid-dawl tas-sentenza mghotija mill-Qorti Kostituzzjonali nhar it-22 ta' Frar 2013, dina l-Qorti ser tiskarta l-imsemmija stqarrija mill-kunsiderazzjonijiet dwar ir-reita' o meno tal-qua imputat fid-dawl tal-imputazzjonijiet dedotti fil-konfront tieghu.

Illi jinghad ukoll li l-qua imputat irrillaxxa xhieda guramentata f'izjed minn okkazzjoni wahda lill-Magistrat Inkwerenti, dak iz-zmien il-Magistrat (illum Onor. Imhallef) Dr. Miriam Hayman. Din ix-xhieda guramentata ttiehdet in segwietu ghall-istqarrija rrillaxata mill-qua imputat lill-pulizija u dana wara li huwa ma giex mghoti d-dritt ghall-assistenza legali kemm qabel kif ukoll waqt it-tehid tal-istqarrija. Jinghad ukoll li dan in-nuqqas indubbjament ma kienx nuqqas attribwibbli lill-Pulizija fid-dawl tal-ligi vigenti dak iz-zmien li ttiehdet l-istqarrija. Lanqas ma jirrizulta li kien hemm xi *compelling reasons* li wasslu sabiex l-imputat ma jkunx mghoti l-imsemmija drittijiet ghall-assistenza legali. Dan kien biss konsegwenza tal-ligi vigenti dak iz-zmien u cioe' fis-sena 2004 fejn il-ligi ma kinitx tipprovdi ghad-dritt tal-assistenza legali kemm waqt kif ukoll qabel l-istqarrija.

[2] Fol. 210 tal-atti processwali.
[3] Fol. 213 tal-atti processwali.

Illi huwa minnu li fis-sentenza mghotija mill-Qorti Kostituzzjonali nhar it-22 ta' Frar 2013 fil-kaz odjern, dik il-Qorti ddikjarat li l-imsemmija xhieda guramentata ma ghandhiex tigi skartata. Madanakollu jrid jinghad ukoll li l-gurisprudenza tal-istess Qorti Kostituzzjonali fir-rigward tal-piz li ghandha tinghata stqarrija u l-konsegwenzjali xhieda guramentata tal-istess imputat zvillupat u nbidlet minn dak iz-zmien li nghatat is-sentenza hawn fuq imsemmija.

Illi l-guriprudenza lokali ricenti fir-rigward tal-assistenza legali waqt l-interrogatorju jidher li qed tistrieh fuq l-insenjament mghoti fil-kaz **Phillipe Beuze v il-Belgju** (App. Numru 71409/10) tad-9 ta' Novembru 2018, li kien jitratta ukoll sitwazzjoni fejn il-ligi domestika relevanti ma kinitx tippermetti l-assistenza legali waqt l-interrogazzjoni u fejn ma kienx hemm ragunijiet impellenti ghalfejn ma tigiex offruta l-assistenza tal-avukat. F'dan il-pronunzjament il-Qorti adottat il-kriterju tal-*overall fairness of the proceedings* sabiex tistħarreġ jekk seħħitx o meno leżjoni tad-dritt għal smiegħ xieraq u ddikjarat li l-Qorti għandha dejjem tistħarreġ iċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ, tenut kont ta' numru ta' kriterji, mhux eżawrjenti, elenkati fid-deċiżjoni tagħha.

> *"120. The fairness of a criminal trial must be guaranteed in all circumstances. However, what constitutes a fair trial cannot be the subject of a single unvarying rule but must depend on the circumstances of the particular case (see Ibrahim and Others, ... § 250). The Court's primary concern, in examining a complaint under Article 6 § 1, is to evaluate the overall fairness of the criminal proceedings ... ... "*
>
> *121. As the Court has found on numerous occasions, compliance with the requirements of a fair trial must be examined in each case having regard to the development of the proceedings as a whole and not on the basis of an isolated consideration of one particular aspect or one particular incident, although it cannot be ruled out that a specific factor may be so decisive as to enable the fairness of the trial to be assessed at an earlier stage in the proceedings. ... ... "*
>
> *... ... ... "139. The stages of the analysis as set out in the Salduz judgment – first looking at whether or not there were compelling reasons to justify the restriction on the right of access to a lawyer, then examining the overall fairness of the proceedings – have been followed by Chambers of the Court in cases concerning either statutory restrictions of a general and mandatory nature, or restrictions stemming from case-specific decisions taken by the competent authorities.*
>
> *"140. In a number of cases, which all concerned Turkey, the Court did not, however, address the question of compelling reasons, and neither did it examine the fairness of the proceedings, but found that systematic restrictions on the right of access to a lawyer had led, ab initio, to a violation of the Convention ... ... Nevertheless, in the majority of cases, the Court has opted for a less absolute approach and has conducted*

an examination of the overall fairness of the proceedings, sometimes in summary form ... and sometimes in greater detail ...

"141. Being confronted with a certain divergence in the approach to be followed, in Ibrahim and Others the Court consolidated the principle established by the Salduz judgment, thus confirming that the applicable test consisted of two stages and providing some clarification as to each of those stages and the relationship between them (see Ibrahim and Others, ... §§ 257 and 258-62).

"144. In Ibrahim and Others the Court also confirmed that the absence of compelling reasons did not lead in itself to a finding of a violation of Article 6. Whether or not there are compelling reasons, it is necessary in each case to view the proceedings as a whole (see Ibrahim and Others, ... § 262). That latter point is of particular importance in the present case, since the applicant relied on a certain interpretation of the Court's case-law on the right of access to a lawyer ... to the effect that the statutory and systematic origin of a restriction on that right sufficed, in the absence of compelling reasons, for the requirements of Article 6 to have been breached. However, as can be seen from the Ibrahim and Others judgment, followed by the Simeonovi judgment, the Court rejected the argument of the applicants in those cases that Salduz had laid down an absolute rule of that nature. The Court has thus departed from the principle that was set out, in particular, in the Dayanan case and other judgments against Turkey.

"145. Where there are no compelling reasons, the Court must apply very strict scrutiny to its fairness assessment. The absence of such reasons weighs heavily in the balance when assessing the overall fairness of the criminal proceedings and may tip the balance towards finding a violation. The onus will then be on the Government to demonstrate convincingly why, exceptionally and in the specific circumstances of the case, the overall fairness of the criminal proceedings was not irretrievably prejudiced by the restriction on access to a lawyer[4] *(see Ibrahim and Others, ... § 265).......*

"147. Lastly, it must be pointed out that the principle of placing the overall fairness of the proceedings at the heart of the assessment is not limited to the right of access to a lawyer under Article 6 § 3 (c) but is inherent in the broader case-law on defence rights enshrined in Article 6 § 1 of the Convention ... ...

"148. That emphasis, moreover, is consistent with the role of the Court, which is not to adjudicate in the abstract or to harmonise the various legal systems, but to establish safeguards to ensure that the proceedings followed in each case comply with the requirements of a fair trial, having regard to the specific circumstances of each accused.......

"150. When examining the proceedings as a whole in order to assess the impact of procedural failings at the pre-trial stage on the overall fairness of the criminal proceedings, the following non-exhaustive list of factors, drawn from the Court's

[4] Emfazi ta' dina l-Qorti

case-law, should, where appropriate, be taken into account (see Ibrahim and Others, ... § 274, and Simeonovi, ... § 120):

"(a) whether the applicant was particularly vulnerable, for example by reason of age or mental capacity;

"(b) the legal framework governing the pre-trial proceedings and the admissibility of evidence at trial, and whether it was complied with – where an exclusionary rule applied, it is particularly unlikely that the proceedings as a whole would be considered unfair;

"(c)whether the applicant had the opportunity to challenge the authenticity of the evidence and oppose its use;

"(d) the quality of the evidence and whether the circumstances in which it was obtained cast doubt on its reliability or accuracy, taking into account the degree and nature of any compulsion;

"(e) where evidence was obtained unlawfully, the unlawfulness in question and, where it stems from a violation of another Convention Article, the nature of the violation found;

"(f) in the case of a statement, the nature of the statement and whether it was promptly retracted or modified;

"(g) the use to which the evidence was put, and in particular whether the evidence formed an integral or significant part of the probative evidence upon which the conviction was based, and the strength of the other evidence in the case;

"(h) whether the assessment of guilt was performed by professional judges or lay magistrates, or by lay jurors, and the content of any directions or guidance given to the latter; "

(i)the weight of the public interest in the investigation and punishment of the particular offence in issue; and

"(j) other relevant procedural safeguards afforded by domestic law and practice".

Illi galadarba dina l-Qorti trid tiddetermina l-piz probatorju li ghandha taghti lix-xhieda guramentata tal-imputat quddiem il-Magistrat ai termini tal-artikolu 24A(12) tal-Kap. 101 tal-Ligijiet ta' Malta, dina l-Qorti taghmel referenza ukoll għas-sentenza mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili (sede Kostituzzjonali) fl-10 ta' Mejju 2017, fl-ismijiet **Il-Pulizija (Spettur Josric Mifsud) vs Josianne Azzopardi.** F'dak il-każ, l-imputata Josianne Azzopardi rrilaxxjat stqarrija lill-Pulizija Eżekuttiva fejn ghamlet diversi dikjarazzjonijiet inkriminanti, liema stqarrija hija wara kkonfermatha bil-ġurament quddiem il-Maġistrat tal-Għassa. Qabel l-interrogatorju tagħha, hija ngħatat is-solita twissija skont il-liġi, iżda ma ngħatatx id-dritt li tottjeni parir legali, u wisq inqas il-jedd li tkun assistita minn avukat waqt l-istess

interrogatorju. Il-Prim'Awla tal-Qorti Civili (sede Kostituzzjonali) ddikjarat is-segwenti:

> *"Din il-Qorti taqbel perfettament mal-insenjament tal-Qrati fid-deċiżjonijiet ċitati. L-Avukat Ġenerali ma ġab l-ebda ġustifikazzjoni għaliex kien hemm restrizzjoni għall-aċċess tar-rikorrenti għall-avukat ħlief li l-liġi kif kienet ma kinitx tipprovdi għal tali dritt favur persuna arrestata. B'applikazzjoni ta' dawn il-prinċipji, il-Qorti ssib illi minkejja li d-dritt tar-rikorrenti għal smigħ xieraq ma ġiex leż f'dan l-istadju, ċertament illi sseħħ leżjoni f'każ illi l-istqarrija li tat lill-pulizija fit-13 ta' Frar 2004 u dik li għamlet aktar tard dak inhar quddiem il-Maġistrat Inkwirenti jibqgħu jagħmlu parti mill-proċeduri kriminali pendenti quddiem il-Qorti referenti. Il-Qorti ma tistax ma tikkunsidrax ukoll illi r-rikorrenti kellha biss tmintax-il sena meta seħħ dan l-episodju u kienet l-ewwel darba li ġiet arrestata u tressqet il-Qorti, fejn mhux biss ikkonfermat l-istqarrija tagħha kif kienet mingħaliha li ser tagħmel, iżda effettivament irrilaxxat stqarrija oħra pjuttost dettaljata u dan kollu mingħajr ma kienet ingħatat xi forma ta' assistenza legali, bir-riżultat illi, kif jikkonferma wkoll l-Ispettur Josric Mifsud, hija kienet aġitata waqt li kienet qiegħda tirrilaxxa l-istqarrija tagħha.*
>
> *...*
>
> *Għar-raġunijiet kollha premessi, il-Qorti, filwaqt li tagħmel referenza għall-fatti lamentati minn Josianne Azzopardi fit-talba għal referenza kostituzzjonali fil-proċeduri fl-ismijiet Il-Pulizija (Spettur Josric Mifsud) vs Josianne Azzopardi li hija pendenti quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali, senjatament illi ġie mittiefes id-dritt fondamentali tagħha għal smigħ xieraq kif protett bl-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 6(1) u 6(3) tal-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem, liema lment wassal lil dik il-Qorti sabiex fl-24 ta' Frar 2016 tagħmel l-ordni ta' referenza, qiegħda tiddikjara illi fil-konfront tal-istess Josianne Azzopardi ma ssib li kien hemm l-ebda vjolazzjoni tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u tal-artikoli 6(1) u 6(3) tal-Konvenzjoni għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali, madanakollu, issib illi <u>jkun hemm ksur jekk isir użu mill-istqarrija li tat ir-rikorrenti lill-pulizija dakinhar tat-13 ta' Frar 2004 u l-istqarrija li tat quddiem il-Maġistrat Inkwerenti fl-istess jum, fil-proċeduri kriminali de quo</u>. Għalhekk qiegħda tibgħat dan il-provvediment flimkien mal-atti lura lill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali sabiex tkompli tisma' u tiddeċiedi skont kif intqal f'din ir-referenza."*
> [sottolinear ta' din il-Qorti]

Fis-sentenza mghotija mill-Qorti tal-Appell (sede Superjuri) fl-ismijiet **ir-Repubblika ta' Malta vs. Kevin Sammut** (16 ta' Frar 2022), saret referenza ghas-sentenza hawn fuq citata ta' Bueze vs. Belgium u ddikjarat:

"12. Illi f'dan il-kwadru ta' fatti, huwa indubitat illi l-istqarrija pre-trial magħmula mill-appellat, kif sussegwentement minnu ġġuramentata, hija prova determinanti f'dan il-proċess penali u dan għaliex din hija inkriminatorja. L-appellat fil-mument li kien arrestat jidher li kien ferm vulnerabbli, għalkemm kif tajjeb stqarret l-Ewwel Qorti kien raġel matur ta' tmienja u għoxrin sena. Kien konfuż, u anzjuż. …

13. Illi dan kollu seħħ, kif ingħad, u kif anke stqarret l-Ewwel Qorti fissentenza appellata, meta l-appellat ma kellu ebda dritt li jiddefendi ruħu permezz ta' xi forma ta' assistenza legali, bit-twissija li tingħata tkun dik vigenti skont il-liġi f'dak iż-żmien, u injar mill-konsegwenzi tal-mod kif kien qiegħed iwieġeb għal mistoqsijiet li kienu qed isirulu, seta' inkrimina ruħu u dan mingħajr ma kellu dik id-difiża adegwata. Dan jista' jisarraf f'preġudizzju irrimedjabbli għall-appellat għalkemm fl-Istruttorja kien debitament assistit kif ukoll fl-istadju taċ-ċelebrazzjoni tal-ġuri huwa ser ikun assistit minn avukat u ser ikollu l-opportunita' iressaq id-difiża tiegħu. Illi allura, għalkemm l-istqarrija tad-09 ta' Settembru 2009 kienet rilaxxata skont il-liġi viġenti f'dak iż-żmien, madanakollu huwa indubitat illi din il-prova li ittieħdet meta l-appellat ma kellux il-jedd li jiddefendi ruħu, hija prova determinanti tant illi, bil-mod kif l-appellat wieġeb għal mistqosijiet li sarulu huwa seta' inkrimina ruħu irrevokabbilment u dan bi preġudizzju serju għarretta amministrazzjoni tal-ġustizzja. Dan ifisser illi għalkemm għad irid ikun iċċelebrat il-ġuri, madanakollu huwa bil-wisq evidenti f'dan l-istadju talproċeduri, meta il-Qorti hija mogħnija bil-provi kkumpilati, illi l-prova li lProsekuzzjoni qed tfittex li tagħmel permezz tal-istqarrija rilaxxata millappellat lil pulizija, u ftit tal-ħin wara ġġuramentata quddiem l-Inkwirenti, tista' tkun vvizzjata minħabba il-fatt illi l-appellat ma setax jiddefendi ruħu kif xieraq f'mument meta huwa kien vulnerabbli, u ma kienx assistit, kif indikat iktar 'il fuq, u għalhekk din il-prova għandha tiġi imwarrba. F'dan ilkaż, il-Qorti hija tal-fehma illi n-nuqqasijiet minnha ravviżati ma jistgħu blebda mod ikunu sanati anke jekk l-Imħallef togat neċessarjament irid iwissi lil ġurati fl-indirizz finali tiegħu b'dawn l-imsemmija nuqqasijiet, li x'aktarx ser jivvizjaw l-istqarrija magħmula mill-appellat miksuba mingħajr ma kellu ebda difiża, sabiex b'hekk ikun ferm riskjuż li huma jistrieħu fuqha meta jiġu biex jagħmlu il-ġudizzju aħħari tagħhom. Dan minħabba l-fatt li meta din ilQorti twieżen il-valur probatorju ta' din l-istqarrija meta komparat malpregudizzju irrimedjabbli li ser ibati l-appellat f'każ li l-istess tkun ammess, huwa indubitat illi il-preġudizzju rekat jiżboq il-valur probatorju tagħha."

Fis-sentenza fl-ismijiet **<u>Christopher Bartolo vs. Avukat tal-Istat</u>** mghotija mill-Qorti Kostituzzjonali nhar is-26 ta' April 2022, nghad:

"28. Illi kif qalet din il-Qorti fis-sentenza tagħha tal-5 ta' Ottubru, 2018, huwa ċar li l-istqarrijiet li ta l-appellat lill-Pulizija se jkollhom u kellhom impatt fil-proċeduri kriminali u l-eżitu tagħhom. <u>Mela dak li jgħodd għall-imsemmija stqarrijiet u l-użu li seta' jsir minnhom f'dawk il-proċeduri, issa, bis-saħħa ta' dak li qiegħed ikun deċiż f'din is-sentenza, jgħodd ukoll għall-istqarrija</u>

<u>maħlufa mill-appellat quddiem il-Maġistrat Inkwirenti</u>. Ukoll jekk l-imsemmi mpatt ma jolqotx l-ammissjonijiet li huwa għamel u tenna fuq medda ta' żmien matul il-proċeduri msemmija sa ma nħareġ lAtt tal-Akkuża (bit-tħaddim tad-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 392B(1) u (4) tal-Kodiċi Kriminali), <u>il-fatt li seta' jsir użu mill-istqarrija maħlufa kien jaf joħloq ħsara lill-appellat</u>. Kemm hu hekk, joħroġ ċar minn qari mqar ħafif tas-sentenza mogħtija mill-Qorti Kriminali fis-27 ta' April, 2017, li ħafna mill-kunsiderazzjonijiet magħmulin minn dik il-Qorti hija u tkejjel il-piena li kellha tagħti lill-appellat akkużat, kienu jsemmu l-imsemmija stqarrijiet u dak li jingħad fihom;

29. <u>Illi għalhekk din il-Qorti tqis li, ladarba b'din is-sentenza se tagħti rrimedju li lanqas ma jmissu jsir użu aktar tal-istqarrija maħlufa mirrikorrent appellat quddiem il-Maġistrat Inkwirenti</u>, hekk ukoll għandha tagħti rimedju għat-tħassir tas-sentenza mogħtija mill-Qorti Kriminali safejn jirrigwardaw il-kunsiderazzjonijiet li saru fiha dwar dak li l-akkużat stqarr qabel ma irreġistra għal aktar minn darba l-ammissjoni tiegħu għall-akkuzi mressqa." (emfazi ta' din il-Qorti)

Minn qari tax-xhieda guramentata tal-qua imputat jirrizulta li l-qua imputat inkrimina lilu nnifsu fir-rigward tal-maggor parti tal-imputazzjonijiet dedotti fil-konfront tieghu. Kjarament jirrizulta ukoll li l-qua imputat kien ghad kellu biss dsatax-il sena u li dak iz-zmien kien ghad kellu fedina penali netta. Illi indubbjament id-dikjarazzjonijiet li ghamel fix-xhieda tieghu bil-gurament quddiem il-Magistrat Inkwerenti ippregudikaw id-difiza tieghu.

Huwa minnu li fis-sena 2018, wara li l-imputat talab lil dina l-Qorti tassumi l-funzjonijiet ta' Qorti dwar id-droga ai termini tal-artikolu 8(3) tal-Kap. 537 tal-ligijiet ta' Malta, huwa ha l-pedana txhieda waqt li kien debitament assistiet. F'din ix-xhieda l-qua imputat jikkonferma li huwa gieli biegh madanakollu l-informazzjoni li tinghata fix-xhieda tieghu quddiem dina l-Qorti hija nieqsa mid-dettalji tas-sustanza li kien jitraffika, l-ammonti kif ukoll iz-zmien in kwistjoni bil-ghan li wiehed ikun jista' jara jekk dak iddikjarat mill-qua imputat jaqghax fil-parametri tal-imputazzjonijiet dedotti fil-konfront tieghu. Jinghad ukoll li fl-istess xhieda l-qua imputat ma kienx ikkonferma xhieda gguramentata li kienet mghotija precedentament quddiem il-Magistrat Inkwerenti.

Ghaldaqstant dina l-Qorti, wara li hadet konjizzjoni tal-provi migbura u l-gurisprudenza ricenti relatata mal-valur probatorju li hija ghandha taghti l-istqarrija u l-konsegwenzjali xhieda guramentata ai termini tal-artikolu 24A(12) tal-Kap. 101 tal-Ligijiet ta' Malta, mehuda f'cirkostanzi simili ghal dawk tal-kaz odjern, partikolarment il-fatturi stabbiliti sabiex isir l-analizi tal-*overall fairness* tal-proceduri, ma hijiex tal-fehma li jkun opportun li

tistrieh fuq ix-xhieda guramentata tal-qua imputat quddiem il-Magistrat Inkwerenti, sabiex tistabillixi r-reita o meno tal-imputat ghall-imputazzjonijiet odjerni u ghaldaqstant ser tghaddi sabiex tiskarta l-istess xhieda.

Illi fil-proceduri odjerni l-prosekuzzjoni ezebiet xhieda guramentata ta' **Amanda Agius, Jacqueline Fenech, Josianne Azzopardi u Dominic Camilleri** ai termini tas-subartikolu 24A(12) u (13) tal-Kap. 101 tal-Ligijiet ta' Malta. Dawn ix-xhieda ma gew qatt prodotti mill-prosekuzzjoni sabiex jiddeponu *viva voce* fil-prezenza tal-imputat. Konsegwentament l-imputat qatt ma kellu d-dritt li jaghmel il-kontro-ezami ta' dawn iz-zewgt xhieda.

Stabbiliti dawn il-fatti, dina l-Qorti trid tevalwa l-piz tal-prova li ghandha tinghata lix-xhieda guramentata tal-persuni hawn fuq imsemmija mehuda ai termini tal-artikolu 24A(12) u (13) tal-Kap. 101 tal-Ligijiet ta' Malta. F'dan ir-rigward issir referenza ghas-sentenza tal-Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri) mghotija fis-26 ta' Mejju 2003 fl-ismijiet **il-Pulizija vs. Pierre Gravina**, fejn gie ddikjarat:

> *"Issa, huwa principju generali li "...ix-xhieda ghandhom dejjem jigu ezaminati fil-Qorti u viva voce" (Artikolu 646(1), Kap. 9). Ghal din ir-regola, pero`, hemm certi eccezzjonijiet li jipprovdi ghalihom l-istess Artikolu 646 fissubartikoli li jigu wara s-subartikolu (1). Hemm ukoll l-eccezzjoni tad-deposizzjoni mehuda in segwitu ghall-hrug ta' ittri rogatorja li bil-procedura traccjata fl-Artikolu 399 tal-Kodici Kriminali, procedura li giet ritenuta applikabbli anke ghal kawzi sommarji (ara* ***Il-Pulizija v. Angelo Grima*** *App. Krim. 18 ta' Ottubru, 1952), u li fil-prattika giet ukoll applikata mill-Qorti Kriminali f'xi kazijiet wara l-hrug tal-att ta' akkuza. U hemm l-eccezzjoni ta' meta xhud jinstema' f'daru minhabba mard jew xjuhija (Art. 647, Kap. 9). Jigi osservat li anke fil-kaz ta' xiehda permezz ta' rogatorji u ta' xhieda li jinstemghu f'darhom, l-imputat jew akkuzat ghandu dejjem il-jedd li jkun presenti waqt is-smigh tax-xhud jew li jahtar rappresentant tieghu ghal waqt tali smigh – Art. 647(3) u 399(2). L-ewwel sentenza tal-Artikolu 30A tal-Kap. 101 taghmilha cara li dak l-Artikolu qed jipprovdi ukoll eccezzjoni, pero` mhux eccezzjoni ghar-regola kontenuta fl-Artikolu 646(1) tal-Kodici Kriminali izda ghar-regola kontenuta fl-Artikolu 661 ta' l-istess Kodici. Minn dan isegwi, li anke meta l-prosekuzzjoni tkun trid taghmel uzu minn dikjarazzjoni guramentata mehuda skond l-imsemmi Artikolu 30A, ir-regola ghandha tkun li minn ikun ghamel dik l-istqarrija ghandu jingieb fil-qorti biex l-imputat jew akkuzat ikun jista' jikkontroezaminah dawrha. S'intendi, dan ma jfissirx li jekk ix-xhud, meta jigi ezaminat jew kontro-ezaminat, ibiddel jew jirritratta minn dak li jkun qal fid-dikjarazzjoni guramentata, allura dik id-dikjarazzjoni (jew il-parti mibdula jew ritrattata) ma tkunx aktar tista' tittiehed bhala prova kontra l-akkuzat; il-gudikant jista' xorta wahda, wara li jkun sema' lix-xhud, jasal ghall-konkluzzjoni li il-verita` hija dik kontenuta fl-istqarrija guramenetata u mhux dak li jkun iddepona fil-qorti x-xhud. Ifisser biss li, bhala regola, min ikun ghamel tali stqarrija guramentata*

ghandu jingieb il-qorti ghall-fini ta' kontroll da parti tal-akkuzat jew imputat. F'dan is-sens ukoll esprimiet ruhha l-Qorti Ewropea fil-kawza ***Kostovski v. Netherlands*** *(20 ta' Novembru, 1989) meta qalet li d-dritt ta' akkuzat li jikkonfronta xhud migjub kontra tieghu*

> ***does not mean, however, that in order to be used as evidence statements of witnesses should always be made at a public hearing in court: to use as evidence such statements obtained at the pre-trial stage is not in itself inconsistent with paragraphs (3)(d) and (1) of Article 6, provided the rights of the defence have been respected. As a rule, these rights require that an accused should be given an adequate and proper opportunity to challenge and question a witness against him, either at the time the witness was making his statement or at some later stage in the proceedings*** *((1990) 12 E.H.R.R.434, para. 41)."*

L-istess principju gie pronunzjat fis-sentenza tal-Qorti Kriminali tat-8 ta' April 2010, fl-ismijiet Ir-**Repubblika ta' Malta vs Matthew-John Migneco**:

> *"S'intendi, dana l-Artikolu 30A tal-Kap. 101 irid dejjem jinqara fid-dawl tad-disposizzjonijiet ġenerali tal-Kodiċi Kriminali (eċċetwat l-Artikolu 661 tal-istess Kodici, li għalih l-Artikolu 30A jagħmel deroga espressa). Issa, l-Artikolu 549(4) (u ma jistax ikun hemm dubju li l-intervent ta' Maġistrat taħt is-subartikoli (12) u (13) tal-Art. 24A tal-Kap. 101 hija forma ta' inkjesta dwar l-in genere b'modalitajiet kemm xejn differenti meħtieġa għall-finijiet tal-istess Kap. 101) u 646(2) tal-Kap. 9 huma ċari fil-portata tagħhom: id-deposizzjoni regolarment mogħtija fl-inkjesta dwar l-in genere ... tista' tingieb bhala prova, u mhux sempliċiment għall-finijiet ta' kontroll, basta, pero`, li x-xhud jinġieb ukoll fil-qorti biex jiġi eżaminat viva voce ... ħlief jekk ix-xhud ikun mejjet, ikun barra minn Malta jew ma jkunx jista' jinstab... (ara l-proviso tas-subartikolu (2) tal-imsemmi Artikolu 646)."* (sottolinear ta' din il-Qorti).

Fis-sentenza tal-Qorti Kriminali tas-6 ta' Lulju 2016, fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs Charles Paul Muscat**, b'referenza għall-Artikolu 30A tal-Kap. 101 u l-Artikolu 661 tal-Kap. 9 u wara li gew ikkonfermati l-principji stabbiliti permezz tas-sentenzi hawn fuq imsemmija, ingħad hekk:

> *"Izda jekk f'dak l-istadju* (guri) *huma jiddikjaraw li ser jaghzlu li ma jixhdux biex ma jinkrimnawx irwiehom fil-process penali li jkun ghadu pendenti fil-konfront taghhom, imbaghad f'dak l-istadju il-gurati ghandhom jigu ggwidati meta jigu biex jiznu il-valur probatorju tal-istqarrijiet guramentati u dan ghaliex "The right to a fair administration of justice holds so prominent a place in a democratic society that it cannot be sacrificed to expediency."*
>
> *Dan ghaliex kif gie deciz fil-kaz* ***Luca v Italy*** *[(2003) 36 EHRR 46], inghad mill-Qorti Ewropeja dwar id-Drittijiet tal-Bniedem:-*
>
> > *"As the court has stated on a number of occasions . . . it may prove necessary in certain circumstances to refer to depositions made during the investigative stage (in particular where the witness refuses to repeat his deposition in public owing to fears for his safety, a not infrequent occurrence in trials concerning Mafia-type organisations). If the*

defendant has been given an adequate and proper opportunity to challenge the depositions, either when made or at a later stage, their admission in evidence will not in itself contravene Article 6.1 and 3(d). The corollary of that, however, is that where the conviction is both solely or to a decisive degree based on depositions that had been made by a person whom the accused has had no opportunity to examine or to have examined, whether during the investigation or at the trial, the rights of the defence are restricted to an extent that is incompatible with the guarantees provided by Article 6."

Dan ifisser allura illi hemm erba' kriterji li jridu jigu ikkunsidrati:

1. Illi x-xhieda bhala regola trid tinghata viva voce fil-Qorti fejn l-akkuzat ikollu kull opportunita' li jikkontrolla dak li jghid ix-xhud.

2. Il-fatt illi x-xhieda ma jixhdux madanakollu ma ghandux iwassal ghall-inammissibilita` tal-istqarrija minnhom rilaxxata fl-istadju tal-investigazzjonijiet jew fil-pre-trial stage u dan ghaliex irid jittiehed in konsiderazzjoni l-fatturi kollha tal-kaz, bhal perezempju fil-kaz meta xhud ma jistax jingieb jixhed ghax ikun miet.

3. L-affidabbilita ta' dik l-istqarrija u tax-xhud li jkun irrilaxxjaha.

4. Finalment jekk dik ix-xhieda guramentata wahedha hijiex l-unika prova inkriminanti u deciziva fil-konfront tal-persuna akkuzata."

Stabbiliti dawn il-principji, fl-ewwel lok jinghad li fil-kaz in dezamina ma gewx osservati d-dittami tal-artikolu 646(1) tal-Kodici Kriminali li jistipula li:

(1) Bla ħsara tad-dispożizzjonijiet li ġejjin ta' dan l-artikolu, ix-xhieda għandhom dejjem jiġu eżaminati fil-qorti u vivavoce.

L-unika eccezzjonijiet ghal din ir-regola huma s-segwenti (a) meta jitqiesu ċ-ċirkostanzi tal-każ, huwa evidenti lill-Qorti li xhieda viva voce tista' tikkawża ħsara psikoloġika lix-xhud u (b) jekk ix-xhud ikun mejjet, (c) ikun barra minn Malta jew (d) ma jkunx jista' jinsab. Ic-cirkostanzi tal-persuni hawn fuq imsemmija ma jaqghu fl-ebda wahda minn dawn l-eccezzjonijiet. Jinghad ukoll illi minn ezami tax-xhieda guramentata mghotija jirrizulta li ghalkemm f'istanzi jissemma l-qua imputat ma jinghatawx bizzejjed dettalji sabiex wiehed ikun jistgha jikkumbaca dak li nghad fix-xhieda guramentata mal-imputazzjonijiet odjerni. Di piu' l-imsemmija persuni affaccjaw proceduri kriminali in konnessjoni mal-fatti mertu tal-proceduri odjerni u ghaldaqstant huwa impellenti li din il-Qorti tizen tajjeb l-imsemmija xhieda qabel ma taghzel li tistrieh fuqha ai fini ta' sejbien ta' htija jew altrimenti. Jirrizulta ukoll li Jacqueline Fenech tigi omm l-imputat u ghaldaqstant ma hijiex meqjusa bhala *compellable witness* fil-konfront tal-qua imputat. Ghaldaqstant f'dawn ic-cirkostanzi din il-Qorti ma hijiex tal-fehma li jkun *safe and satisfactory* li hija tistrieh fuq ix-xhieda guramentata tal-persuni hawn fuq imsemmija meta l-imsemmija xhieda ma xehdux *viva voce* fil-prezenza tal-imputat hekk kif rikjest mil-ligi b'tali mod li l-istess imputat ikun jista' jikkontrolla u jaghmel il-kontro-ezami tal-istess xhieda

u per konsegwenza ser tiskarta l-istess ai fini ta' kunsiderazzjonijiet dwar ir-reita o meno tal-imputat fir-rigward tal-imputazzjonijiet odjerni.

Illi stabbilit dan, l-unika prova rimanenti huma l-mobiles elevati mill-pussess tal-qua imputat. Madanakollu anke f'dan ir-rigward il-prosekuzzjoni ma ressqitx xhieda dwar min kien il-persuna li eleva l-istess mobiles u fl-liema cirkostanzi. Mir-rapport ta' Dr. Martin Bajada li analizza l-istess mobiles jirrizulta li hemm diversi messagi li huma suspettuzi u li jistghu jkunu indikattivi ta' uzu u/jew ta' traffikar ta' sustanzi illeciti. Madanakollu messagg wahdu ma huwiex prova tal-kontenut tal-istess messagg. Il-fatt li dawn il-messagi huma l-unika prova rimanenti fil-konfront tal-qua imputat, dina l-Qorti ma hijiex tal-fehma li dawn il-messagi wahedhom, ghalkemm uhud huma suspettuzi, iwasslu ghall-htija sal-grad rikjest mill-ligi ta' lil hinn minn kull dubbju dettat mir-raguni.

Ghaldaqstant fid-dawl tar-ragunijiet suesposti dina l-Qorti ma hijiex tal-fehma li l-imputazzjonijiet dedotti mill-Prosekuzzjoni gew sodisfacentament ppruvati sal-grad rikjest mil-ligi u ghaldaqstant ser tghaddi sabiex tillibera lill-qua imputat mill-imputazzjonijiet kollha dedotti fil-konfront tieghu.

Decide:

Ghal dawn il-mottivi, dina l-Qorti qed issib lill-qua imputat Tyrone Fenech mhux hati tal-imputazzjonijiet dedotti fil-konfront tieghu u konsegwentament qed tilliberah mill-istess.

MAGISTRAT DR. ELAINE MERCIECA B.A., LL.D.

Christine Farrugia

Deputat Registratur